

Kitap İçinde Kitap: Katre-i Matem*

Divan edebiyatı üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan ve eserleri beğeniyle okunan İskender Pala, *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk* romanının ardından *Katre-i Matem* adlı eseriyle yeniden -roman alanında- okurlarının karşısına çıktı.

Malzemesini geçmişten alarak onu yepyeni bir hayal dünyasında kurgulayıp okura ilgiliye sunan yazar, aynı zamanda maazi-istikbal ilişkisine de yer verir ve ilgilinin düşünce dünyasına yeni boyutlar kazandırır.

Aşk, polisiye ve tarihî roman diye adlandırabileceğimiz eser, kitap içinde kitap şeklinde sunulmaktadır. Yazar, "sunuş" bölümünde el yazması bir kitap ile ilgili gerekli açıklamaları yapıp okuru el yazması eserle baş başa bırakıyor. *Katre-i Matem* üzerine kendisiyle yapılan bir röportajda, tarihten bahsedilecekse en büyük problemin -okur için- dil olduğunu söyleyen Pala, bu problemi "öyküyü sadeleştirip okura sunuyormuş kurgusu" ile çözdüğünü söylüyor.

El yazması eser, serim (Altmış Altı Soruda Cinayet), düğüm (Bu Şehir-i İstanbul ki...) ve çözüm (İhtilalin Karanlık Yüzü) şeklinde üç bölümden oluşuyor. El yazması kitabın açtığı kapıdan -sunuş bölümündeki bilgilerle- içeri adım atan okuyucu, altmış altı soru ve bunlara verilen cevaplarla yolculuğunu sürdürmektedir.

Bir yandan sevdiği kız Nakşigül'ü, gerdek gecesi sabahı parçalanmış hâlde bulan Kara Şahin'in macerasını anlatan roman, bir yandan da Nakşigül'ün gerdek gecesi avucuna koyduğu ikiz lale soğanının -tıpkı bir insan gibi- başından geçenleri anlatıyor.

Bizim medeniyetimiz -kim bilir Yunus Emre'nin şiirlerinde kaç tane çiçek ismi vardır- bir çiçek medeniyetidir. Lale de bu çiçeklerden bir tanesi olarak bu eserde genişçe yer edinmiştir. Eserin adı olan *Katre-i Matem* lale ismidir. Romanda vezir bile en güzel lale olan Katre-i Matem'in/Cüce Moru'nun peşine düşmüştür. Aşk ve lale eserde birlikte işlenmiştir.

"Aşk yatmadan önceki son şey, uyandığın zamanki ilk şeydir." diyen İskender Pala, romanın kahramanlarından Kara Şahin'in roman-daki aşkını tarif eder gibidir. Nakşigül lale soğanını Kara Şahin'in avucuna koymuştur. Aşkın büyüğü bu şekilde gerçekleşir. Kara Şahin aşkını tam buldum derken kaybetmiştir.

Eşini öldürdüğü gerekçesiyle, Tomruk Emmini onu İncili Konak'tan alır ve işkenceye tâbi tutarak Nakşigül'ü öldürdüğünü itiraf etmesini söyler. Kızın babası Aslan Ağa, Kara Şahin'den şikâyetçi olmuştur. Uzun süre işkence gören Kara Şahin, Tomruk Emmini'nin elinden kurtulur, kaşlarını ve burnunu ameliyat ile değiştirterek tanınmaz olur. Peki, Kara Şahin gerçekte kimdir? Kimlikten kimliğe girerek eserin merkezinde yer alan Kara Şahin, Sultan Mustafa Han'ın, cariyesi İtr Banu Hanum'dan olan çocuğudur. Yani tahtın varisidir. Bu durum kendisinin dahi bilmediği, yalnızca devletin çok gizli birimlerinin bildiği bir bilgidir.

* İskender Pala, *Katre-i Matem*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009, 466 s.

Kara Şahin, bir yandan Tomruk Emini'ne yakalanmamak ister, bir yandan da sevdiğini kimin öldürdüğünü, niçin öldürdüğünü bulmaya çalışır. Bir süre bir mevlevihane de kalarak kendisini birçok konuda -özellikle şiir konusunda- geliştiren/yetiştiren Kara Şahin, mevlevihaneden ayrılırken isim değiştirir. İranlı bir derviş olarak saraya giren Kara Şahin'in ismi, Selman Abdal olmuştur. Vezir Damat İbrahim Paşa tarafından çok sevilen Selman Abdal, şehirden bilgi toplamak için gizli olarak görevlendirilir. Bir ayaklanma hazırlığının olduğunu gören Selman Abdal bunu vezire bildirir. Ayaklanma, şehrin güvenliğinden sorumlu kimseler tarafından yapılmıştır. Kara Şahin, Hörüküz ve Yeye ile birlikte ayaklanmanın çıkmasına sebep olan Tomruk Emini, Aslan Ağa ve Bindallı Mahmut Çavuş'u -bir oyunla yakalayıp zindanda sorguya çeker. Öğrendikleri karşısında şaşkına dönmüşlerdir. Tomruk Emini, zengin fakat yalnız kimselerin mallarını nasıl ele geçirdiklerinden, öldürdükleri kimselerin cesetlerini denizin neresine attıklarına kadar her şeyi itiraf etmiştir.

Zaman olarak Lale Devri seçilirken, yer olarak İstanbul tercih edilmiştir. İstanbul, Osmanlı Devleti'nin bir prototipi olarak ele alınırken sosyal, kültürel, eğitim, -özellikle adalet gibi alanlardaki bozulmalar bir cinayet ve lale çerçevesinde dile getirilmektedir.

Yazar, yer yer -Mecnun'un deliliği, bimarhane, hastane, Türk kültüründe lalenin yeri gibi konular hakkında- okuyucuyu bilgilendirme yoluna gidiyor. Bimarhanede doktorları, lale bahçesinde, Hafız

Çelebi ile Bican Efendi'yi laleler hakkında, sarayda Fatma Sultan ile Lady Montequ'e'yu karşılıklı olarak konuşarak romana farklı bir atmosfer katmıştır.

Özellikle Fatma Sultan ile Madam Montequ'e arasında geçen konuşmalar ironik bir şekilde ifade edilir. Vezir İbrahim Paşa Sarayı'nın yazlık harem kafesinde geçen konuşmalar, iki farklı medeniyetin sosyal hayat anlayışını gözler önüne serer. Lady Montequ'e ülkesindeki evlerin pencerelerinde perde olmadığını söylediğinde Fatma Sultan çok şaşırmıştır. Öyle ki Lady'nin, dünyanın yuvarlak olduğunu, İstanbul'da gece olduğunda Frenk diyarında gündüz olduğunu anlatması Fatma Sultan dâhil herkesi hayrete düşürür.

İskender Pala, roman okuyucusunun alışkın olmadığı yenilikler yaparak da dikkatleri üzerine çekiyor. Eserde belirli aralıklarla derkenarlar kullanılmış ve anlatılanlarla uyum içerisinde olan resimlere yer verilmiştir. Bunların yanında, bir devre şiirleriyle damgasını vuran Nedim de romanda boy göstermektedir. Nedim'in şiirlerinden seçilen örnekler romanla öylesine bütünlük içerisinde verilmiş

ki, sanki şiirler çıkarılsa roman eksik kalır. Bir teşekkür bahsinde;

*Bir elde câm, bir elde gül, geldin sâkiyâ
Hangisinin alsam gülü, yahud ki câmı, ya seni*
diyen Nedim, herkesi şaşırtır ve herkesin takdirini kazanırken, vezir bu beyite eklemeler yaparak onu gazel şekline getirmesini söyler.

Romanın özellikle üçüncü bölümünde Patrona Halil Ayaklanması'nın, yüzyıllardır bir sedef gibi işlenen İstanbul'u ne hâle getirdiği, mimarisini yok ettiği, âdeta İstanbul'un üzerine kara bulutlar gibi çöktüğü etkileyici bir dille anlatılıyor. Alev âdeta bütün güzellikleri yutmuş, ge-

ride siyah dumanlar ve alevlerin dış izleri kalmıştır.

Eserin "Hatime" kısmında yazarın söyledikleri, bu romanın bitmemiş olduğunu göstermektedir. Yazar, romanın sonunu merak eden okuyuculara kısa bir özet sunarak romanı sonlandırmaktadır.

Mekân, zaman, maddi kültür öğeleri, lale, toplumsal yapı, yönetim-halk ilişkileri, sanat, şiir, aşk kavramlarının etkileyici bir şekilde anlam bulduğu *Katre-i Matem*, okurların zihinlerinde yeni yeni pencereler açacağı benziyor.

*Sabahattin Gültekin**

* Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Master Öğrencisi.